

ДОБІАШ-РОЖДЕСТВЕНСЬКА Ольга Антонівна (21. 05 (02. 06). 1874, Харків — 30. 08. 1939, с. Великі Ізори Ленінгр. обл., похов. у Ленінграді, нині С.-Петербург) — історик-медієвіст, палеограф, джерелознавець, археограф. Доктор заг. історії (1918), член-кореспондент АН СРСР (1929). У 1891 із золотою медаллю закін. Ніжин. жін. г-зію, 1895 вступила на фіз.-мат., згодом перевелася на істор.-філол. відділ. Вищих жін. курсів (ВЖК) у С.-Петербурзі. Під керівництвом проф. І. Гревса працювала над темою «Початки Паризького університету», досліджувала проблематику романського середньовіччя. 1897 за організацію сходок і страйку курсисток у зв'язку із самогубством курсистки М. Ветрової на короткий час ув'язнена у Петропавлів. в'язниці. 1899 внаслідок чергового страйку звільнена з ВЖК, але допущена до випускних іспитів (при цьому позбавлена права викладати у школах). Відтоді давала приватні уроки, від 1901 — викладач історії та російської мови у гімназіях Л. Таганцевої (до 1906) та М. Стоюніної (до 1908) й неділ. робітн. школах. 1904–06 — секр. нелегал. Всерос. учител. спілки. Від 1907 — викладач ВЖК. Відряджена для поглиблення знань до Парижа, де 1908–11 прослухала курси у Сорбонні (медієвісти: Ш.-В. Ланґлуа, Ф. Лот, Е. Маль, Ж. Пфістер, Г. Моно, К. Жюльєн, Е. Лавісс), Академії хартій (палеограф Е. Берже), Практич. школі наук. дослідж. (географ В. де ла Блаш). Під керівництвом проф. Ш.-В. Ланґлуа вивчала палеографію, дипломатику, методологію історії та істор. бібліографію, а також написала і видала працю про життя франц. церк. парафії за актами єпископ. адміністрацій, соборів та візитацій 13 ст. «La vie paroissiale en France au XIII-e siècle d'après les actes épiscopaux» (Paris, 1911), за яку отримала звання д-ра Париз. університету (з відзнакою). Після повернення читала курси історії раннього середньовіччя, хрест.

походів, Франції у пізнє середньовіччя (13 ст.). 1914 у Петрограді (нині С.-Петербург) опублікувала рос. версію франц. вид. — «Церковное общество XIII века во Франции. Ч. 1: Приход», 1915 захистила її як магістер. дис. (серед опонентів — проф. Університету св. Володимира у Києві М. Бубнов) і стала першою жінкою-магістром заг. історії у Рос. імперії. Від 1916 — проф. ВЖК. 1917 у Петрограді видала кн. «Культ Св. Михаила в латинском средневековье V-XIII вв.», 1918 захистила її як доктор. дис. та була обрана професор кафедри заг. історії Петрогр. університету. Це дослідж. Д.-Р. було надруковане франц. мовою 1922 у Парижі. Після злиття ВЖК з Петрогр. університетом (1919) стала професор кафедри історії середніх віків, викладала також лат. палеографію та дипломатику, першою запровадила курс зх.-європ. палеографії (1914 у ВЖК, згодом — в університеті). 31 серпня 1919 заарешт. у справі партії кадетів (була її чл. наприкінці 1916 — на поч. 1917), звільнена 29 вересня 1919. У 1920 — проф. лат. палеографії Петрогр. археол. інституту, 1920–27 — науковий співробітник секції середніх віків Держ. академії історії матеріал. культури. 1921 із відрядження до Парижа й Берліна привезла численні матеріали (фотокопії, факсиміле рукописів), спец. палеогр. альбоми та літературу і заснувала при Петрогр. університеті Кабінет допоміж. істор. дисциплін (згодом — Кабінет лат. палеографії). 1923 видала перший посібник з лат. палеографії (2-е вид. 1936, 3-є — 1987). Від 1922 — наук. консультант і співроб. Держ. публіч. б-ки. Водночас у 1922–24 — чл. комісії з реалізації Ризького договору 1922 про повернення рукописів і книг, реквізованих рос. владою у Польщі. Укладач опису середньовіч. рукописів 5–15 ст. (бл. 500), автор проекту вивчення середньовіч. рукопис. зібрань й організатор серії «Средневековье в рукописях Публичной библиотеки» (вийшло 3 зб. 1925, 1927, 1929) та публікації 165-ти актів Кремони за 986–1227 рр. У травні-липні 1926 під час чергового відрядження до Німеччини та Франції читала доповіді про збереження і вивчення середньовіч. рукописів у СРСР, спростовуючи чутки про їх численні втрати та необхідність вивезення за кордон. Створила ленінгр. школу зх.-європ. середньовіч. палеографів. 1929 обрана член-кореспондент АН СРСР (за поданням академік М. Лихачова, С. Платонова, В. Бузескула) і знову отримала відрядження до Берліна та Парижа (липень–серпень). 1934 у Ленінграді рос. і франц. мовами вийшла монографія «История корбийской мастерской письма в годы 651–830 по ленинградским кодексам», яка принесла Д.-Р. світ. славу, оскільки вона повністю опублікувала і дослідила акти бенедиктин. монастиря Корбі на Пн. Зх. Франції, де 780 з'явився каролінг. мінускул — граф.

основа лат. абетки для всієї середньовіч. Європи. Відна- йшла і опублікувала нову хроніку Адемара Шабанського та єдиний автограф історика ланґобардів Павла Диякона (720–99). Усі праці Д.-Р. про паломництво, хрестові походи (розглядала їх як масове паломництво до християн. святинь Сходу), церк. життя у Франції 13 ст., зх.-європ. середньовічну культуру, палеографію та писемність становлять класику медієвістич. історіо- графії. Вони друкувались у Великій Британії, США, Німеч- чині, Італії, Франції, посмертно неодноразово переви- дані у РФ і країнах ЄС. Прочитаний Д.-Р. 1921–22 курс середньовіч. побуту та схильність ученої до істор. антропології, соц. психології, історії повсякдення, між- дисциплінар. студій фактично були передднем появи цих напрямів у «новій істор. науці» (франц. Школа «Ан- налів»). Блискучий стиль публікацій Д.-Р. є одним із найдовершеніших у рос. історіографії.

Основні праці

Епоха крестових походів: Запад в крестовом движеніи. Общий очерк. Петроград, 1918; Москва, 2003; Западная Европа в средние века. Петроград, 1920; История архивов романской Европы при старом порядке // Архив. курсы: Лекции, читанные в 1918 г. Петроград, 1920. Т. 1; Как люди научились считать время. Берлин; Петроград; Москва, 1922; История письма в средние века. Петроград, 1923; Москва; Ленинград, 1936; Москва, 1987; Западное паломничество в средние века. Петроград, 1924; Крестом и мечом: Приключения Ричарда I Львиное Сердце. Ленинград, 1925; Западное средневековое искусство. Ленинград, 1929; Мастерские письма на заре западного средневековья и их сокровища в Ленинграде.

Ленинград, 1930; Les poésies des goliards, groupées et traduites avec le texte latin en regard. Paris, 1931; Агрикультура в памятниках западного средневековья. Москва; Ленинград, 1936; Акты Кремоны X–XIII века в собрании Академии наук СССР. Ленинград, 1937; Париж // БСЭ. Т. 44. Москва, 1939; Культура западноевропейского средневековья. Москва, 1987; Les anciens manuscrits latins de la Bibliothèque Publique Saltykov-Scédrin de Léningrad. VIII-e – début IX-e siècle. Paris, 1991.

Державний архів

Відділ рукописів Рос. нац. б-ки, ф. 254 (381 справа).

Рекомендована література

1. Люблинская А. Д. О. А. Добиаш-Рожественская как ученый // Ученые зап. Ленингр. университета. Сер. Истор. наук. 1941. Вып. 12;
2. Її ж. О. А. Добиаш-Рожественская как историк // Средние века. 1942. Вып. 1;
3. Воронова Т. П. Архив О. А. Добиаш-Рожественской и ГПБ // Там само. 1966. Вып. 29;
4. Библиография трудов О. А. Добиаш-Рожественской // Там само;
5. Чехова Е. Н. О. А. Добиаш-Рожественская // С.-Петербург. Высшие женские (Бестужевские) курсы (1878–1918). Ленинград, 1973;
6. Каганович Б. С. Добиаш-Рожественская и ее научное наследие // Франц. ежегодник 1982. Москва, 1984;
7. Ершова В. М. О. А. Добиаш-Рожественская. Ленинград, 1988.

В. І. Ульяновський

Бібліографічний опис:

Добиаш-Рожественська Ольга Антонівна / В. І. Ульяновський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-22341>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).